

Studie k dokladům českých místních jmen na *-any* v 11.-13. století^[*] Michaela Čornejová

Úvod

Místní jména zakončená v současné češtině na *-any* (typ *Dolany*, *Kostelany*, *Nemojany*) jsou jedním z nejdůležitějších slovanských toponymických typů (Eichler-Šrámek 1988, s. 47). Vyskytují se na celém slovanském území, byť v různé míře a s různým typem zakončení: slc. *Topolčany*, pol. *Zaleszany*, hluž. *Demjany*, dluž. *Dolane*, na jihoslovanském území převažuje typ *-ane*. Jedná se o místní jména (dále MJ) velmi stará, což dokazuje i fakt, že se vyskytují v Čechách i na Moravě na nejstarším sídelním území (viz mapa na konci textu). Spolu s dalšími typy jmen (např. na *-ice*) bývají řazena mezi *obyvatelská jména* (etnická) a někteří badatelé je označují za *obyvatelská jména par excellence* nebo *jména obyvatelská* v užším smyslu (Spal 1955, s. 274; 1958, s. 5); označují totiž obyvatele určitého místa a většinou bývají od názvu místa utvořena.¹ Původním nominativním zakončením bylo *-ane/-ané* (ve významu „označení skupiny obyvatel“), nč. *-any* bylo přejato z akuzativu poté, co začala být daná *propria* chápána ve významu místa. Uvedená změna je kladena do 13. – 14. století a její počátky do doby kolem r. 1250 (Eichler 1962, s. 362).

Cíl a materiál

V tomto referátu bych se chtěla podrobněji věnovat jedné *jazykové zvláštnosti* českých MJ na *-any*, a sice starobylému tvaru konsonantického lokálu plurálu na *-as*, někdy nazývanému *sigmatický*. Vyskytuje se v nejstarších dokladech toponymických bohemik našeho typu: např. *Plaňas* (dnešní MJ Plaňany), *Oplocas* (dnešní MJ Oplocany). Předmětem zkoumání bude jeho rozšíření v listinném materiálu, ústup a pronikání jiných zakončení. Analyzována jsou MJ uvedeného typu vyexcerpovaná z latinských listin všech vydaných svazků edice českého diplomatáře, jehož pátý díl končí rokem 1278 (dále CDB). Do výběru jsou zahrnuty originální listiny a falza, popř. kopie do 13. stol. Pozdější falza a kopie jsou vyloučeny; nelze u nich spolehlivě určit, do jaké míry odrážejí

[*] Originally presented at the conference *Setkání mladých lingvistů* in Olomouc, Czech Republic, 2005. Previously unpublished. German version published in *Österreichische Namenforschung* 34, 2006, pp. 27-40. Reproduced with permission. [Editor's note]

ji mladší písařský úzus nebo opisovačské chyby a informace jimi zprostředkované mohou být zavádějící.

Výchozím tvarem MJ je jejich podoba ve zkoumaném období. U některých jmen došlo v průběhu vývoje ke změně slovtvorného typu, tj. ke změně toponymu: např. dnešní *Mostkovice* na Moravě mají v nejstarším dokladu k r. 1131 podobu *Mostčas*, původní MJ bylo tedy *Most(e)čany*; dnešní *Medlánky* (část Brna) přešly k deminutivu až sekundárně, nejstarší doklad k r. 1237 *Medlan* svědčí o původní podobě *Medlany*.²

Sigmatický lokál

Sigmatický lokál na *-as* je dochován v češtině pouze u některých toponym na *-any*, nikoliv u apelativ, a pravděpodobně je jeho (sporadický) výskyt v starých dokladech lužicko-srbských toponym (Eichler 1962, s. 363; 1980). Jedním z nejcitovanějších příkladů sigmatického lokálu je toponymum v nejstarším českém přípisu z poč. 13. stol. v tzv. zakládací listině litoměřické kapituly: *Pavel dal jest Ploskovicích zem' u. Vlach dal jest Dolas zem' u bogu i sv'atému Ščepánu se dvěma dušnikoma, Bohučēja a Sedlatú* (cit. dle Pleskalová 2001, s. 11). Toponymum *Dolas* představuje zbytek archaického bezpředložkového lokálu a do nové češtiny jej lze „přeložit“ jako „v Dolanech“. MJ na *-any*, od původu substantiva konsonantické deklinace, zachovávala ve staré češtině ještě některé její pozůstatky - podobně jako apelativa typu *zeměnin* (Gebauer 1960, s. 77-78). Jedním z nich je i koncovka *-as*, zákonitý vývojový tvar lokálu plurálu substantiv konsonantické deklinace.³ S pozůstatky sigmatického lokálu se setkáme v některých německých variantách českých MJ na *-any*, např. *Tuřany* – něm. *Turas*; *Obřany* – něm. *Obras*.⁴ Gramatické tvary lokálu plnily často v cizojazyčném textu funkci oficiální (nominativní) podoby toponym a jako takové byly následně cizími mluvčími přejímány, popř. adaptovány do cizího jazyka.⁵

Sporná je kvantita vokálu *a*. Do konce 19. století se badatelé přikláněli k zakončení *-ás*. Josef Zubatý v 90. letech 19. století podobu s *á* odmítá (cit. dle Flajšhans 1926, s. 26-27), jelikož vznikla - dle jeho názoru - analogicky podle vokalického lokálu *-ách*. Není tedy důvodu trvat na nepůvodní kvantitě. Historické gramatiky od Jana Gebauera se přiklání ke krátkému vokálu a zakončení *-as*.

Lokál na *-as* v dosavadních bádáních

Vladimír Šmilauer (1963, s. 102; 1964, s. 300) uvádí, že zmíněná koncovka ztratila životnost koncem poloviny 11. století, ale tam, kde byla vžitá (tj. u MJ vzniklých před tímto datem), se jí užívalo ještě dlouho po jejím zániku. Přiklání se k tomu, že výskyt sigmatického lokálu souvisí se stářím osady: MJ s doloženým lokálem na *-as* jsou soustředěna na nejstarším sídelním území Čech, jak zobrazuje jedna z map ve Šmilauerově Atlasu MJ (1969, č. 200; viz také mapa na konci textu). Někteří autoři vyslovili názor, že výskyt daného lokálu souvisí s jazykovými znalostmi sestavovatelů listin a praxí skriptoria.⁶

Historické gramatiky češtiny (např. Trávníček 1935, s. 302; Pleskalová 2001, s. 58) uvádí, že tyto podoby žily na českém území až do 14. století a jako archaismy dokonce až do 16. století, především v latinských listinách (Flajšhans 1926, s. 33). Udržely se tak dlouho, jelikož se nechápaly jako deklinační tvary, nýbrž jako výrazy adverbialní povahy (Lamprecht – Šlosar – Bauer 1984, s. 149).

Materiál

Analyzovaný materiál obsahuje kolem 120 MJ na *-any* ze sledovaného období, vyloučena jsou MJ nejasná. V dokladech se setkáme se čtyřmi typy zakončení; četnost jejich výskytu v jednotlivých listinách je zachycena v tabulce na konci textu:

1. sloupec = *-as*
2. sloupec = *-an* (mající původ pravděpodobně v gen. pl.)
3. sloupec = *-ané* (původní konsonantická koncovka nom. pl. názvu obyvatel)
4. sloupec = *-any*, graficky většinou *-ani* (koncovka ak. pl.).

Při pohledu na tabulku je nápadný hojný výskyt tvarů s *-as* v listinách do první poloviny 12. stol., a to včetně pozdějších kopií a falz. Do tohoto období spadají listiny s velkým množstvím bohemik: mezi nejvýznamnější patří listina k r. 1131 (listina olomouckého skriptoria) obsahující kolem 200 toponym, listina k r. 1088 (sp. XII) o založení vyšehradské kapituly s téměř 100 toponymy. Srovnatelné počty bohemik neobsahuje žádná mladší listina ze 13. století, a proto se nesetkáme v pozdější době ani s tolika MJ zkoumaného typu v jednom dokumentu.

V listinách po polovině 12. stol. se lokál na *-as* objevuje v naprosté většině u MJ, která jej dokládají i ve starších listinách. Tato skutečnost odpovídá zmíněnému konstatování V. Šmilauera o zachování zkoumaného tvaru u MJ raného původu. Od 2. pol. 12. stol. lze sledovat postupné pronikání a posléze převahu tvarů na *-an*, od původu pravděpodobně koncovky genitivu plurálu.⁷ Méně jsou doloženy tvary s nominativem plurálu na *-ané*, resp. *-ěné* (s přehláskou po měkkém konsonantu, jejíž pronikání od počátku 13. stol. je dobře zřetelné ve třetím sloupci tabulky). Zřídka se objevují akuzativní tvary na *-any*, takže na tomto typu MJ nelze dobře sledovat přejetí akuzativního tvaru do nominativu. K listinám pátého svazku jsou uvedeny souhrnné údaje: nejčastějším zakončením je *-an* (47x), pětkrát nominativ plurálu, a pouze ve dvou případech *-as*. S tvary na *-as* je třeba v tomto svazku zacházet obezřetně, protože v některých případech se doklady týkají už německých podob daných MJ (*Tuřany*, *Obřany*, *Krusičany*, viz přehled na konci textu).

Shrnutí

Na základě údajů přehledně zobrazených v tabulkách lze vyslovit následující shrnutí: (1) v dokladech MJ v listinách do poloviny 12. stol. převládá zakončení *-as*, (2) od této doby výrazně proniká zakončení *-an* a převládá až do konce zkoumaného období, tj. do

70. let 13. stol., (3) zakončení *-as* po 2. pol. 12. stol. zachovávají MJ, u nichž se objevuje ve starších dokladech.

Na materiálu toponymických bohemik do 13. století nelze sledovat vývoj deklinace MJ na *-any*. Není rovněž možné konstatovat, kdy ustoupila zkoumaná koncovka z funkce lokálu. Pravděpodobně ale jako deklinační koncovka v daném období už nefungovala a uvedené tvary se užívaly jako ustrnulé pády - lokálové tvary podléhají ostatně adverbializaci velmi často. O ztrátě povědomí o původu v deklinačním tvaru svědčí i fakt, že tvary s *-as* ustupují nikoliv očekávanému náležitěmu tvaru lokálu (*-anech*), ale genitivnímu *-an*.

Nejstarší doklady některých MJ svědčí o tom, že varianty s *-as/-an* existovaly paralelně vedle sebe, např. MJ *Plaňany* se objevuje v listinách z r. 1219/1222 a z r. 1226 v přídomku *de Planan*, v listině z r. 1225 *de Planas*. Ve všech třech případech se jedná o originální listiny vzniklé s odstupem několika let. V mnoha dalších listinách se setkáme paralelně i se třemi typy zakončení, např. listina č. 378 CDB2 k r. 1227, č. 390 CDB1 k r. 1115 (viz tabulka).

Na závěr bych ráda zmínila ještě jeden pozoruhodný jev. V. Flajšhans ve své studii (Flajšhans 1926, s. 17, s. 36) uvádí, že posledním a jediným zbytkem starého lokálu plurálu na *-as* v českých textech je ve 14. století místní určení *u Polas*. V této souvislosti je třeba citovat A. Profousem (sv. III, s. 368) shromážděné doklady MJ *Plaňany*, které ještě v 18. století svědčí o někdejší existenci lokálu na *-as* (viz seznam dokladů). U tohoto toponyma přetrvával starý lokálový tvar déle než do 14. století, a to i v českých textech. Stal se dokonce základem pro vytvoření paralelního nominativu *Plaňasy*, jenž se dále skloňoval: např. r. 1519 v *Plaňasech*, r. 1649 a r. 1670 na *Planiasech*, Schallerova topografická příručka uvádí k r. 1788 varianty *Planian*, *Planiany*, *Planiasy*.

Poznámky

¹ Podrobnější zkoumání postavení jmen tohoto typu v dosavadních onomastických klasifikacích MJ je předmětem dalšího zkoumání, rovněž i otázka povahy odvozovacího základu (apelativa X propria), v níž panuje v literatuře nejednotnost. Za dosud nejlepší práci o českých MJ na *-any* považuji studii J. Spala (1958), která přihlíží i k rozšíření tohoto typu v ostatních slovanských jazycích.

² V některých stěžejních studiích bohužel takovéto doklady chybí (Spal o.c.), protože autoři vycházeli ze současné oficiální podoby MJ.

³ Tvar *-(j)as* vznikl z bývalého *-(j)an-sъ*: koncovka *-s(ъ)* náležitá pro lokál plurálu se zachovala u kmene souhláskového. U samohláskových deklinačních typů se změnila na *-chъ* a odtud se analogicky rozšířila k souhláskovým (Gebauer 1960, s. 78).

⁴ Některé německé varianty českých MJ se zakončením *-s* (*Komořany/Gudrams*, *Moravany/Morweins* → *Morbes*) vznikly také na pozadí německých MJ s genitivním koncovým *-s* (např. Hosák-Šrámek 1980, s. 94).

⁵ Jako analogickou paralelu k německým MJ typu *Turas* je možno uvést některá jména slovinského (slovanského) původu se zakončením *-ach* na území Rakouska, především ve východním Tyrolsku a Korutanech, např. *Dölach*, *Görtschach*. Některá z nich mají původ v lok. pl. na *-achъ* jmen na *-any* (pův. -'(an)e/-j(an)e): *Dölach* - *dol'ane, *Görtschach* - *goričane (Pohl, 1996, s. 42-47). Podobně jako v případě německých podob českých MJ typu *Turas* jde tedy o ustrnulé tvary konsonantického lokálu plurálu. Na rozdíl od českého *-as* je zde *ch-ové* zakončení, patrně analogické dle vokalických deklinací (Pohl 1999, 1996). Koncovka *-ach* v lokálu plurálu MJ na *-any* se objevuje také v nářečí na středním Slovensku: *f Kľačach*, *Piešťach*, *Sučach*, kde *-ch* vzniklo taktéž vlivem lokálů samohláskových (Trávníček 1935, s. 302).

⁶ Např. polský onomastik S. Rospond v 60. letech vyslovil názor (cit. dle Eichler 1980, s. 240), že tyto tvary vznikly uměle pod vlivem němčiny, užívaly se jako morfologické spisovné formy („Schriftformen“) a existovaly paralelně vedle tvarů na *-ech*, *-ich*, *-ach*. Jeho názor zpochybnili a proti němu odmítavě vystoupili nejen čeští onomastikové.

⁷ Výhradně toto zakončení se objevuje např. v nejstarších dokladech slovenských MJ na *-any* v tzv. Zoborských listinách z let 1111 a 1113: např. *Borscan* – dnešní Borčany, *Costelan* – dnešní Kostol'any (Krajčovič 1988, s. 263-265). Zachovávají ho též MJ slovanského původu v německém prostředí; podle E. Eichlera se zde jedná buď rovněž o původně genitivní tvar, nebo o projev tendence víceslabičná MJ slovanského původu při přejetí zkrátit (Eichler 1962, s. 364). Podobně německé podoby mnoha českých MJ *-any* mají právě zakončení *-an*: *Trnovany-Trnowan*, *Bžany-Webeschan*, *Doksany-Doxan*, *Lažany-Losan*.

Typy zakončení MJ na *-any* v listinách edice CDB

<i>Listiny</i>	<i>Zakončení</i>			
CDB1	<i>- as</i>	<i>- an</i>	<i>-ané</i>	<i>-any</i>
1055/61 (c. XIII)				
1057 (or.), č. 55	1	1		
1057 (c. XIII)	5			
1057 (sp. XIV)	6			
1061/1085 (c. XIII), č. 83				1
1073 (sp. XII), č. 386	2			
1085/89 (c. XIII), č. 91	2			
1088 (sp. XII), č. 387	9			
1115 (sp. XIII), č. 390	4	3	4	
1125/40 (sp. XIII), č. 393	1			
1130 (c. XII), č. 111	1			
1131 (or.), č. 115	17		2	
1142/48 (or.), č. 155				2
1146 (sp. XII), č. 396		1		
1158/69 (or.), č. 245		1		
1160 (or.), č. 208	1		2	
1167 (sp. XII), č. 399	1	1		
1175 (or.), č. 278		1		
1177 (or.), č. 280		1		
1178 (or.), č. 287		1		
1185 (sp. XIII), č. 404		1		
1186 (sp. XIII), č. 405	1	2	1 -ěné	
1186 (sp. XIII,c. XVII), č. 405	4	4	7	
1189 (or.), č. 322		1		
1192 (or.), č. 336		1		
1193 (or.), č. 343		1		
1046 (sp. XII), č. 382	1			

CDB2				
1088 ins. 1222 (or.), č. 229	6			
1201-1202? (sp. XIII), č. 355		1		
1201 (or.), č. 21			1 -ěné	
1203 (sp. XIII, c. XVII), č. 356		2		
1205 (or.), č. 54		2		
1205 (sp. XIII), č. 359	2			1
1207 (sp. XIII), č. 360		2		
1207?(or.), č. 60		1		
1208 (or.), č. 279			1	
1208 (sp. XIII, c. XIV), č. 361		2		
1209 (or.), č. 83	1			
1209 (sp. XIII, c. XIV), č. 362		6		
1210 ? (sp. XIII) č. 363				1
1210 (sp. XIII), č. 364		1		
1213 (or.), č. 106		1		
1216 (or.), č. 125		1		
1219 (or.), č. 188		1		
1219-22 (or.), č. 231		1		
1221 (or.), č. 213		1		
1222 (or.), č. 236				
1222 (or.), č. 237				
1222 (or.), č. 241		1		
1223 (or.), č. 245		1		
1225 (or.), č. 271		1		
1225 (or.), č. 278	1			
1226 (or.), č. 286		8	1 -ěné	1
1226 (or.), č. 288		1		
1226 (or.), č. 289		2		
cc1227 (sp. XIII), č. 378	4		1 -ěné	2
1227 (or.), č. 306	1			
1227 (or.), č. 303		1		

1228 (or.), č. 320		1		
1228 (or.), č. 321		2	1 -ěné	
1228 (or.), č. 322		1		
1228 (sp. XIII), č. 380		2	1	
1229 (or.), č. 332		1		
1230 (or.), č. 339		1		
1230 (or.), č. 338		1		
1230 (or.), č. 345		1		

CDB3				
1231 (or.), č. 14		1		
1232 (or.), č. 26		1		
1233 (or.), č. 40	3		1 1 -ěné	
1233 (or.), č. 51		1		
1234 (or.), č. 76		1		
1234-35 (or.), č. 101	2		6 -ěné	
1235 (or.), č. 103		1		
1237 (or.), č. 167			1 -ěné	
1237 (or.), č. 158		2		
1237 (or.), č. 162		1		
1237 (or.), č. 165		2		
1238 (or.), č. 175			1 -ěné	
1238 (or.), č. 180		1		
1238 (or.), č. 181		1		
1238 (or.), č. 188		1		
1238 (or.), č. 193		1		
1238 (or.), č. 194		1		
1238 (or.), č. 298		1		
1239 (or.), č. 208		1		
1239 (or.), č. 214			1 1 -ěné	
1239 (or.), č. 219		2		

1240 (or.), č. 260		2		
--------------------	--	---	--	--

CDB4				
1242 (or.), č. 16		1		
1243 (or.), č. 34		1		
1244 (or.), č. 42		3		
1245 (or.), č. 71		1		
1247 (or.), č. 107		1		
1247 (or.), č. 128		1		
1249 (sp. XIII), č. 171	1	1		
1249 (or.), č. 172		1		
1249 (or.), č. 169		1		
1250 (or.), č. 183	1	2		
1250 (or.), č. 179		1		
1250 (or.), č. 192a		1		
1250 (or.), č. 194		1		
1250 (or.), č. 196		1		
1250 (sp. XIII), č. 188	1			
1251 (or.) č. 203		1		
1251 (or.), č. 204		1		
1252 (or.), č. 237		1		
1252 (or.), č. 259		1		1
1252 (or.), č. 240		1		
1252 (or.), č. 241		1		
1253 (or.), č. 261		1		
1253 (or.), č. 263		1		

CDB5: celkové počty	2	47	2 3 -ěné	
----------------------------	---	----	-------------	--

Vybrané doklady toponym do r. 1278 s -as

or. = originál; sp. = falzum: sp. XII = falzum z 12. stol.; c. = kopie: c. XII = kopie z 12. stol.

CDB = Codex diplomaticus..., číslo svazku, strana*rok: CDB2 78*1209 = 2. svazek edice, s. 78, listina k r. 1209

Borkovany u Břeclavi

Borcouani (sp. XIII) CDB2 392*1210?
Borkowan (sp. XIII) CDB2 395*1210
Borcowaz (or.) CDB2 78*1209
Borkouene (or.) CDB3 209*1237

Bukovany u Olomouce

Bucouaz (or.) CDB1 120*1131
Bukowan (or.) CDB2 56*1207,237*1223
Bvkowan (or.) CDB2 101*1213
Bokwan (or.) CDB5 r.1275

Hrušovany nad Jevišovkou

Grusouaz (or.) CDB1 123*1131
Grusovan (or.) CDB1 215*1158/69

Libochovany u Litoměřic

Lubochowan (sp. XIII) CDB1 432*1186
Liubochwan (sp. XIII) CDB1 400*1115
Liubohovass (sp. XIV) CDB1 364*1057
Lubohovaz (c. XIII) CDB1 57*1057

Ostrovany, dn. Ostrovánky u Kyjova

Ostrauaz (or.) CDB1 122*1131
Ostrován (sp. XIII) CDB2 371*1201/02

Trnovany u Litoměřic

Ternovas (c. XIII) CDB1 57*1057
Trrnovass (sp. XIV) CDB1 364*1057

Trnovany u Teplic

Ternovaz (c. XIII) CDB1 58*1057
Trrnovass (sp. XIV) CDB1 365*1057

Trnovany u Žatce

Trinouaz, Trnouaz (sp. XII) CDB1 384*1088
Tirnowaz (or.) CDB2 217*1088?ins.1222
Tirnouan (or.) CDB3 246*1238

Vírovany, dn. Věrovany u Olomouce

Vírouaz (or.) CDB1 118*1131
Wyrowan (or.) CDB5 795*1275

Nemilany u Olomouce

Nemilaz (or.) CDB1 118*1131

Nemojany u Olomouce

Nemyiaz (or.) CDB1 118*1131

Blšany u Loun

Blsaz (sp. XIII) CDB2 422*cc 1227
Blsan (or.) CDB5 565*1268

Brňany u Litoměřic

Brennaz (c. XIII) CDB1 58*1057
Breniass (sp. XIV) CDB1 364*1057
Bernan, Bernen (or.) CDB2 285*1226

Brňany u Vyškova

Brennan (or.) CDB5 r.1267
Brunnaz (or.) CDB5 r.1277

Bžany u Teplic

Bsas (or.) CDB5 855*1277

Břežany u Kolína

Bresaz (sp. XII) CDB1 377*1088
Bresaz (or.) CDB2 216*1088?ins.1222

Břežany, dn. Břežánky u Teplic

Bresan (sp. XIII) CDB2 389*1209
Briezín (sp. XIII) CDB2 385*1207

Dolany nebo Dolánky (nejasná lokalizace)		Krňany u Benešova	
<i>Dolan</i> (or.)	CDB1 59*1057	<i>Chrymany</i> (c. XIII)	CDB1 90*1061/1085
<i>Dolas</i> (or.)	CDB1 60*1057	<i>Chrymany</i> (sp. XIII)	CDB2 381*1205
<i>Doleass</i> (sp. XIV)	CDB1 365*1057	<i>Kirnaz</i> (sp. XIII)	CDB2 421*cc1227
		<i>Krinas</i> (or.)	CDB3 38*1233
Dolany u Pardubic		Lašťany u Olomouce	
<i>in villa Dolaz</i> (sp. XII)	CDB1 370*1073	<i>Lazan</i> (sp. XIII)	CDB2 373*1203
Hlubočany u Vyškova		<i>Lasczas</i> (sp. XIII)	CDB4 280*1249
<i>Glubocaz</i> (or.)	CDB1 118*1131	<i>Laschaz</i> (sp. XIII)	CDB4 345*1250
		<i>Laschas</i> (or.)	CDB5 r.1275
Hošťany, nelokalizováno		Lažany u Tábora	
<i>Gozchas</i> (or.)	CDB2 305*1227	<i>Lasaz</i> (or.)	CDB4 334*1250
Dolní Jirčany u Prahy		Libčany u Hradce Králové	
<i>Hercaz</i> (c. XIII)	CDB1 60*1055/61	<i>Liubichas</i> (sp. XII)	CDB1 370*1073
<i>Gehercaz</i> (sp. XIII)	CDB1 397*1115	<i>Lubzan</i> (or.)	CDB4 413*1252
<i>Gierchaz, Gehercaz</i> (sp. XIII)	CDB1 429*1186		
<i>Geherzas</i> (sp. XIII)	CDB1 430*1186	Loučany u Olomouce	
<i>Hercaz</i> (sp. XIII)	CDB2 381*1205	<i>Lucaz</i> (or.)	CDB1 119*1131
<i>Gerchas</i> (or.)	CDB3 118*1234-35	<i>Luchan</i> (sp. XIII)	CDB5 r.1269
Jivňany, dn. Jivany u Stříbra		Lužany u Jičína	
<i>Ivnas, Ivnaz</i> (sp. XIII)	CDB1 403*1115	<i>Lusas</i> (sp. XII)	CDB1 360*1046
<i>Givnaz</i> (sp. XIII)	CDB2 422*cc1227	Líšťany u Stříbra	
		<i>Leschas, Leschan</i> (sp. XIII)	CDB1 399*1115
Komořany u Zbraslavi		Most(e)čany, dn. Mostkovice u Prostějova	
<i>Comoraz</i> (sp. XII)	CDB1 382*1088	<i>Mostcaz</i> (or.)	CDB1 119*1131
<i>Komoraz</i> (or.)	CDB2 216*1088?ins.1222	<i>Mostkowich</i> (or.)	CDB2 262*1225
Kostelany nad Moravou u Uh. Hradiště		Obřany, dn. část Brna	
<i>Kostelaz</i> (or.)	CDB1 122*1131	<i>Obran</i> (or.)	CDB3 83*1234
<i>Costoliz</i> (or.)	CDB4 355*1250	<i>Obersez</i> (or.)	CDB5 r.1278
		<i>Obersas</i> (or.)	CDB5 r.1278
Krusičany a Benešov		Olšany u Olomouce	
<i>Cruzbihsaz</i> (sp. XIII)	CDB5 643*1271	<i>Olsaz</i> (or.)	CDB1 119*1131
		<i>Olsane</i> (c. XIV)	CDB1 261*1180

Olšany u Strakonice
Olsaz (sp. XIII) CDB2 422*cc1227

Oplocany u Přerova
Oplocaz (or.) CDB1 119*1131

Plaňany u Kolína
Holach de Planan (or.) CDB2 220*1219-22
Holach de Planan (or.) CDB2 290*1226
Holac de Planas (or.) CDB2 272*1225

Další doklady shromážděné Profousem:

ok. 1340 *Jan de villa Planyass*

1352 *Planass*

1367 – 85 *Planas*

1519 v *Plaňasech*

1543 *Plaňany ves celú prodal...*

1572 *kostelu sv. Petra w Planiasech*

1592 *ves Planiany*

1623 *ve vsi Planiasech, statku Planiaského...statku Planianského*

1649 a 1670 *na Planiasech*

1654 *Planiany, městys*

1677 v *Plaňanech, z Plaňan*

1788 *Planian, Planiany, Planiasy*

1844 *Planian, Planiany*

Pouzďřany u Břeclavi

Puzrams (or.) CDB4 122*1244

Puzramis (or.) CDB4 238*1248

Puzdram (or.) CDB5 830*1277

Píšťany u Litoměřic

Peschaz (c. XIII) CDB1 57*1057

Pesceass (sp. XIV) CDB1 364*1057

Pehsan (or.) CDB4 445*1253

Sazany zaniklé

Zazane, Zazas (or.) CDB1 121*1131

Dolní a Horní Sekyřany u Plzně

Sechiras (or.) CDB3 118*1234-35

Zekiran (or.) CDB5 r.1253

Zekirene (or.) CDB5 r.1253

Sekyran (or.) CDB5 r.1273

Topolany u Olomouce

Topolaz (or.) CDB1 119*1131

Topolaz (or.) CDB1 196*1160

Thopolan (or.) CDB5 r.1256

Tuřany, dn. část Brna

Turane (or.) CDB2 273*1208

Durans (or.) CDB5 r.1275

Těšany u Vyškova

Tesaz (or.) CDB1 123*1131

Vraňany u Mělníka

Wranah (sp. XIII) CDB2 422*cc1227

Wranas (or.) CDB3 39*1233

Vrbčany u Kolína

Wirbcsaz (c. XII) CDB1 113*1130

Wirbcaz (sp. XII) CDB1 376*1088

Wurbicsaz terra (or.) CDB2 216*1088?1222

Zalažany u Vysokého Mýta

Zalasaz (sp. XII) CDB1 413*1167

Žatčany u Brna

Satcane (or.) CDB1 123*1131

Schezans (or.) CDB4 253*1248

Záblacany, Záblačany zaniklé u Uh.Hradiště

Zablacaz (or.) CDB1 122*1131

Zablazan (or.) CDB3 247*1238

Žiňany u Benešova

Sinaz terra (sp. XII)

Zynias terram (c. XIII)

Sinaz (or.)

Zynias (sp. XIII)

CDB1 376*1088

CDB1 98*1085/89

CDB2 216*1088ins.1222

CDB2 381*1205

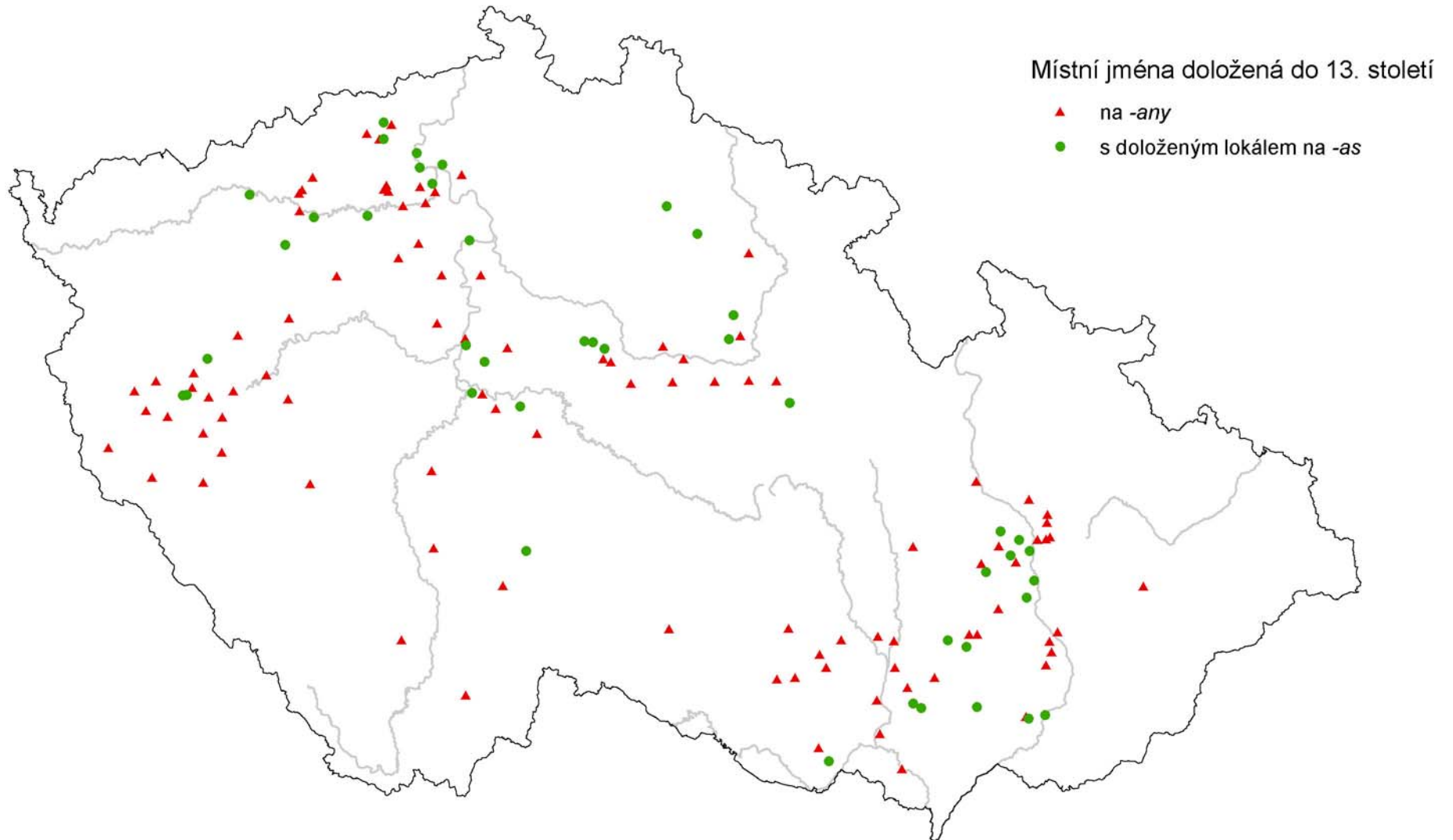
Úhošťany u Kadaně

Ugoscas, Vgoscasaz (sp. XII)

Vgoscasaz (or.)

CDB1 384*1088

CDB2 217*1088?ins.1222

Prameny a literatura:

- Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*, I (805 – 1197). Ed. G. Friedrich. Pragae 1907; II (1198 – 1230). Ed. G. Friedrich. Pragae 1912; III, 1 (1231 – 1238). Ed. G. Friedrich. Pragae 1942; III, 2 (1238 – 1240). Ed. G. Friedrich et Z. Kristen. Pragae 1962; IV, 1 (1241 – 1253). Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae 1965; IV, 2 (1241 – 1253) Indices... Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae 1965; V, 1 (1253 – 1266). Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae 1974; V, 2 (1267 – 1278). Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae 1981; V, 3. Series regestorum. Ed. J. Šebánek et S. Dušková. Pragae 1982; V, 4 (1253 – 1278). Prolegomena... Ed. S. Dušková et V. Vašků. Pragae 1993.
- Eichler, E.: Zur Deutung und Verbreitung der altsorbischen Bewohnernamen auf -jane. *Slavia*, 31, 1962, s. 348-377.
- Eichler, E.: Ein Zeugnis des westslawischen Lokativs Plural auf -as. *ZMK*, 21, 1980, s. 240-246.
- Eichler, E. - Šrámek, R.: *Strukturtypen der slawischen Ortsnamen/Strukturtypy slovanské oikonymie*. Leipzig 1988.
- Flajšhans, V.: U Polás. In: *MNHMA (Mnema)*. Praha 1926, s.17-37.
- Gebauer, J.: *Historická mluvnice jazyka českého. III. Tvarosloví, 1. Skloňování*. 2. vydání. Praha 1960.
- Hosák, L. – Šrámek, R.: *Místní jména na Moravě a ve Slezsku*. I, Praha 1970. II, Praha 1980.
- Krajčovič, R.: O kontinuitě starej slovenskej a praslovanskej lexiky. I, *Slovenská Reč*, 53, 1988, č. 5, s. 259-269. II, *Slovenská Reč*, 53, 1988, č. 6, s. 321-328. III, *Slovenská Reč*, 54, 1989, č. 1, s. 3-9.
- Lamprecht, A. – Šlosar, D. – Bauer, J.: *Historická mluvnice češtiny*. Praha 1986.
- Majtán, M.: Charakteristické črty slovenskej oikonymie. *Studia academica slovacica*, 6, 1977 Bratislava, s. 307-320.
- Miklosich, F.: *Der präpositionlose Local in den slavischen Sprachen*. Wien 1868.
- Pleskalová, J.: *Stará čeština pro nefilology*. Brno 2001.
- Pohl, H. D.: Die Osttiroler Ortsnamen slawischer Herkunft. *Österreichische Namenforschung*, 24, 1996, s. 39-64.
- Pohl, H. D.: Zum Namengut slowenischer Herkunft in Österreichs Süden und Südosten. *Österreichische Namenforschung*, 27, 1999, č. 1-2, s. 89-114.
- Profous, A.: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. I, Praha 1947. II, Praha 1949. III, Praha 1951. IV, Praha 1957 (s J. Svobodou). V, Praha 1960 *Dodatky k dílu A. Profouse* (Šmilauer, V. – Svoboda, J.).
- Rospond, S.: *Slawische Namenkunde. I, Die slawische Ortsnamen*. Heidelberg 1989.
- Rymut, K.: Etniczne nazwy miejscowe w Malopolsce. *Onomastica*, 18, 1973, s. 5-27.
- Spal, J.: K výkladu místních jmen na -any. *NŘ*, 38, 1955, s. 274-279.
- Spal, J.: MJ obyvatelská zakončená na -any. In: *Sborník Vyšší pedagogické školy v Plzni. Jazyk a literatura*, sv. I, 1958, s. 5–133.
- Šmilauer, V.: *Osídlení Čech ve světle místních jmen*. Praha 1960.
- Šmilauer, V.: *Úvod do studia toponomastiky*. Praha 1963.
- Šmilauer, V.: Krusičany v Čechách a Kruszwica v Polsku. *Prace filologiczne*, 18, č. 2, 1964, s. 299-302.
- Šmilauer, V.: *Atlas MJ v Čechách*. Praha 1969.
- Šrámek, R.: Moravskoslezská místní jména s ne-. *Onomastické práce*, 1, 1966, s. 97-103.
- Šrámek, R.: Pouzdřany. *Onomastické práce*, 3, 1970, s. 276-279.
- Toporov, V. N.: *Lokativ v slavjanskich jazykach*. Moskva 1961.
- Trávníček, F.: *Historická mluvnice československá*. Praha 1935.
- Vážný, V.: *Historická mluvnice česká. II Tvarosloví, 1. část Skloňování*. Praha 1964.
- Węglarz, W.: Staroczeski loc. plur. na -as w nazwach miejscowych na -any. *Slavia occidentalis*, 12, 1933, s. 34-41.